

Boeken

Abhijit Banerjee en Esther Duflo, de schrijvers van het boek *Arm en kansrijk*, zijn twee van de meest invloedrijke hedendaagse ontwikkelings-economen. Het boek heeft wereldwijd terecht veelal lovende kritieken gekregen in internationale tijdschriften, toonaangevende kranten en op talloze blogs en websites. Volgens de auteurs is armoede geen probleem waar eenvoudige oplossingen voor bestaan. Het werkteerrein van de armoedebestrijding heeft zich in hun ogen te lang en te veel gericht op grote oplossingen die, zoals de praktijk de afgelopen decennia vaak heeft laten zien, allesbehalve miraculeus bleken. De 'nieuwe visie' uit de ondertitel verwijst dan ook naar het verlaten van grote ideeën over bij-

voorbeeld ingrijpende institutionele hervormingen en het richten op kleine, praktische oplossingen waarvan we de impact op een gedegen en consistente manier kunnen meten. Het is geen toeval dat het boek veel nadruk legt op het uitvoeren van gerandomiseerde, gecontroleerde onderzoeken om de impact van programma's grondig te kunnen meten. Beide auteurs behoren tot de kern van een groeiende groep sociale wetenschappers die met behulp van gerandomiseerde experimenten urgente ontwikkelingsvragen probeert te beantwoorden.

Het boek is opgedeeld in twee delen. In het eerste deel – *Eigen Levens* – worden bekende ontwikkelingsthema's als honger, gezondheid, educatie en gezinsplanning behandeld aan de hand van zowel recente empirische studies – vaak gebaseerd op gerandomiseerd, gecontroleerd onderzoek – als persoonlijke ontmoetingen en ervaringen van de auteurs tijdens veldbezoeken. Dit levert niet zelden verrassende en belangrijke inzichten op. De inzet van campagnes om kennis over gezondheid en gezinsplanning te bevorderen, berust bijvoorbeeld veelal op het idee dat armen gebrek aan informatie zouden hebben. Echter, tijdens een studie in Kenia bleek dat een cursus seksuele voorlichting – waarin een standaardboodschap van onthouding, trouw en condoom werd verkondigd – geen enkele invloed had op het aantal tienerzwangerschappen en zwangerschappen waarbij de mannelijke partner veel ouder was. Daarentegen leverde het gratis beschikbaar stellen van schooluniformen wel een daling op van het aantal tienerzwangerschappen. Gratis uniformen stelden meisjes in staat langer op school te blijven en zodoende een zwangerschap uit te stellen.

In een andere studie testten Duflo en collega's het veelgehoorde argument dat het gebruik van gesubsidieerde gezondheidszorg of klamboes onderbenut blijft omdat deze middelen te laag geprijsd zijn. Volgens deze theorie zouden mensen gevoelig zijn voor het verzonken-kosten-effect en producten pas gaan gebruiken als ze er veel voor hebben betaald. Uit een serie zorgvuldig uitgevoerde

Auteurs **Abhijit Banerjee en Esther Duflo**
 Titel **Arm en kansrijk: een nieuwe visie op het bestrijden van armoede**
 Uitgever **Nieuw Amsterdam**

Eleonora Nillesen

Post-doctoraal onderzoeker aan de
 Wageningen Universiteit

experimenten ten aanzien van het verstreken van klamboes blijkt echter dat mensen die niets of weinig hadden betaald niet minder geneigd waren ze te gebruiken dan degenen die de netten tegen een hogere prijs kochten.

In deel 2 worden instituties behandeld. Het boek overtuigt het meest daar waar het een genuanceerde visie geeft op het wijdverspreide idee dat microkrediet, microverzekeringen en subsidies op spaarrekeningen succesvolle middelen ter bestrijding van de armoede zijn. Microkredietverstrekkers hebben bijvoorbeeld vaak zeer strenge voorwaarden met betrekking tot het aflossen van uitstaande leningen en het verkrijgen van nieuwe. Echter, om uit te groeien tot een succesvol groeiend bedrijf moet je vaak risico's durven nemen, wat gegeven de

structuur van de microkredietprogramma's moeilijk is.

Een vraag die telkens terugkomt in het boek is waarom de armen niet doen wat het beste zou zijn voor henzelf en hun familie, zelfs als ze het kunnen betalen. Een mogelijke verklaring is het onvermogen tot zelfbeheersing. De auteurs onderstrepen dat dit probleem voor ieder mens, arm of rijk, geldt maar dat het groter is naarmate je armer bent. In rijke landen worden immers veel beslissingen over hoeveel je zou moeten sparen voor je genomen, bijvoorbeeld door middel van een verplichte pensioenpremie. Je hoeft dus niet meer telkens zelf af te wegen hoeveel geld je opzij moet leggen voor de toekomst. Dit verklaart mogelijk waarom weinig boeren kunstmest gebruiken, een microverzekering afsluiten of een spaarrekening openen.

Arm en kansrijk is voortreffelijk geschreven en verschaft niet alleen inzicht in de levens van armen maar illustreert ook helder de complexiteit van effectieve armoedebestrijding. Het laat zien dat we door middel van doordachte publieke programma's en beleid een zinvolle bijdrage kunnen leveren aan het bestrijden van armoede, zelfs wanneer meer fundamentele problemen als falende overheden en markten blijven bestaan. Het blijft echter onduidelijk of en hoe de vele 'kleine' bijdragen ons uiteindelijk in staat stellen grote doelen te kunnen verwezenlijken. Kleinschalige gerandomiseerde onderzoeken, zoals de auteurs voorstaan, kunnen zeer effectief zijn, maar zijn zij ook toepasbaar op grote nationale en internationale schaal? Hier spelen immers vaak politieke en economische belangen een rol. Tot slot heeft het boek weinig te zeggen over algemene evenwichtseffecten. Veranderen de opbrengsten van investeren in onderwijs bijvoorbeeld wanneer schoolprogramma's groot-schalig worden gesubsidieerd? De besproken studies zijn vaak enkelvoudige, specifieke onderzoeken uit verschillende landen. Kortom, hoe we de grote, meer fundamentele problemen het hoofd kunnen bieden, blijft ook na het lezen van dit boek een open vraag.

De auteur heeft verklaard dit artikel alleen te publiceren in ESB en niet elders te publiceren in wat voor medium dan ook. Het is wel toegestaan om het artikel voor eigen gebruik en voor publicatie op een intranet van de werkgever van de auteur aan te wenden.